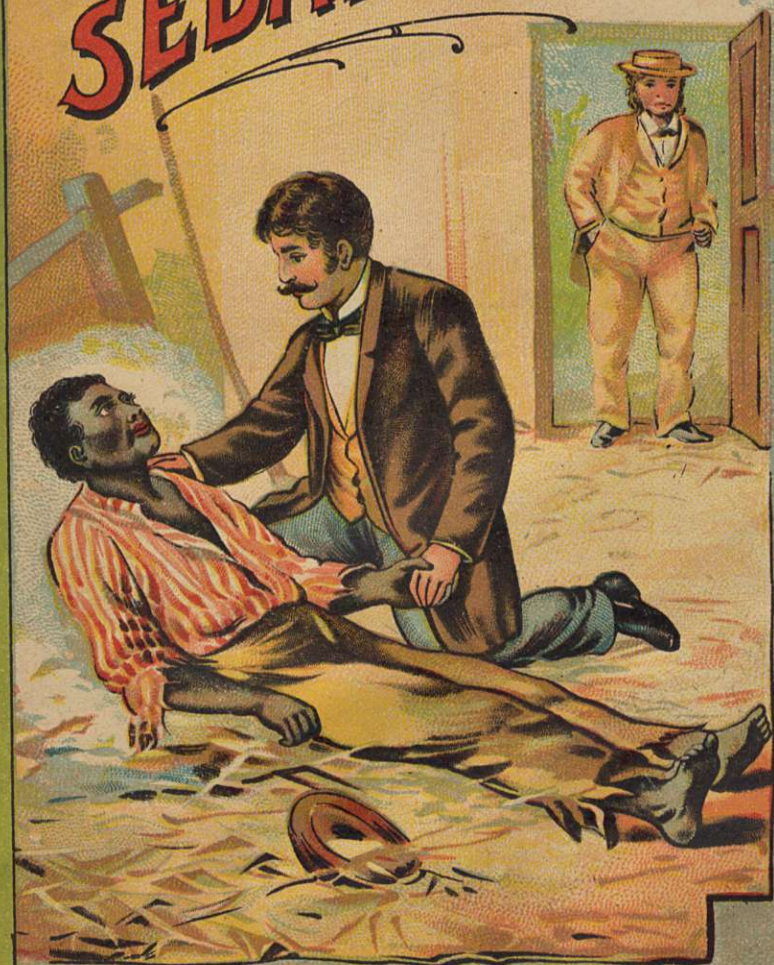

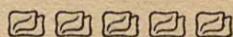
Suom. last. kirj. 2

TUOMO SEDÄN TUUPA.

ISAK JULIN, Kustannusliike ja Kirjakauppa
Tampere.

Hinta 25p.

I.

Onnellisena istui Tuomo setä perheensä seurassa pienessä tupasessaan. Murheen pilveäkään ei näkynyt. Isäntä, herra Shelby oli hyväluontoinen ja hienosti sivistynyt, hänen vaimonsa lempeä ja hurskas ja heidän ainoa lapsensa, nuori Yrjö herra mitä herttaisin ja ylevämielisin poika. Sitä paitsi oli Tuomolle luvattu vapaus, ja isäntänsä sanaan luotti hän täydellisesti.

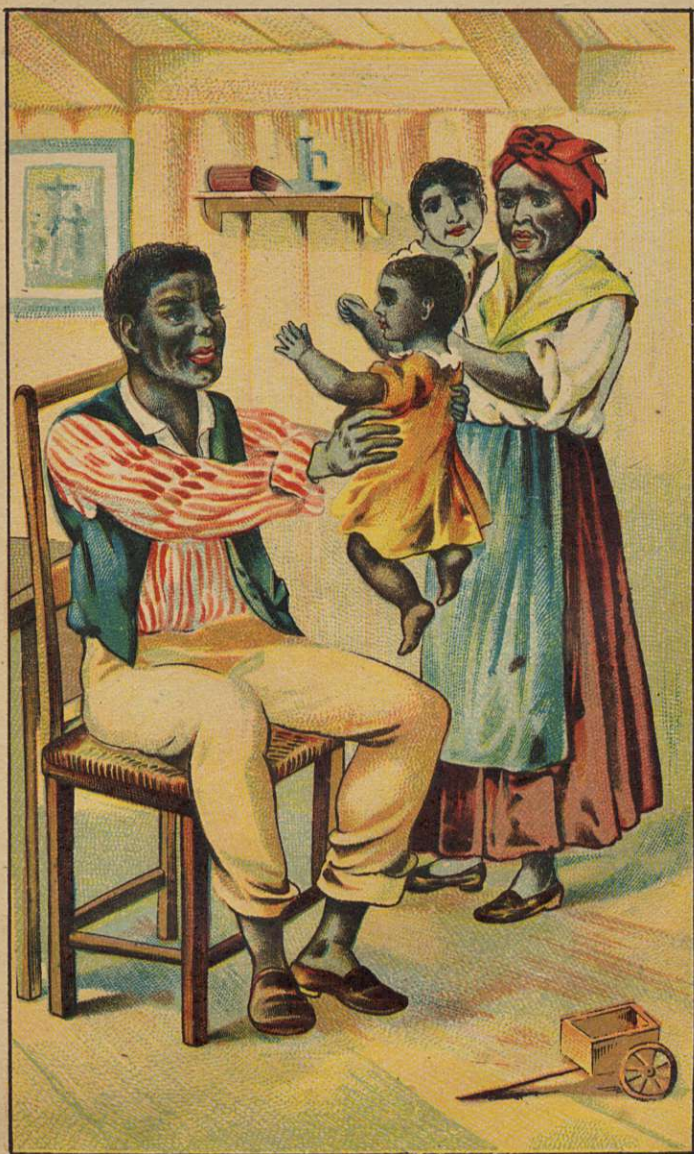
Uskollinen orja tunsikin asemansa onnellisuuden. Harvalla neekerillä oli sellainen isäntäväki. Olipa hänellä myös oma maja pienine puutarhoineen ja kukka-istutuksineen. Hänen vaimonsa oli talon taitava keittäjätär, toimelias Chloe muori, pojat hauskoja veitikoita, ja pikku tyttö, sydänpöyhä, oli isän kullannuru.

Pienokaista hypitellessään katseli isä äidin puuhia ja ylisti sydämellisesti Jumalaa, joka oli hänelle kaiken tämän hyvyyden suonen.

Silloin astui huoneeseen nuori Yrjö herra. Nyt alkoi omituinen puuha. Nuori isäntä opetti orjaa kirjoittamaan. Piirrettyään ensin taululle mallin, antoi hän Tuomon kömpelöillä sormillaan sitä jäljitellä. Edistyminen oli hidasta ja vaikeaa, se kohotti suuria hikipisaroita oppilaan otsalle.

Saatuaan ilta-aterian valmiiksi asetti Chloe muori sen pöydälle. Ympäri asetettiin: nuori vieras, isäntä sekä nuo ahnaat pikku neekerit. Ja kaakuilla oli erinomainen menekki, joka suuresti ilahdutti taitavaa valmistajaa.

Illallisen päätyttyä alkoi huoneeseen kokoontua väkeä enemmän ja enemmän, kunnes melkein kaikki talon orjat olivat saapuvilla. Tuomo setä piti heille tapansa mukaan hartaushetken, luki kappaleen raamatusta, selitti ja rukoili. Ja lopuksi veisattiin kauniita metodistivirsiä. Sitten vetäytyivät vieraat pois, ja pienokaiset menivät makuulle.

Tuomo ei hennonnot vielä mennä nukkumaan. Hänen hurskas sydämensä oli niin innostunut noihin hartaihin säveliin, että hän vielä kellon yhtä käydessä niitä hyräili.

Silloin kuuli hän hiljaa koputettavan akkunaruuuun.

»Hyvä Jumala! Mikä se on?» huudahti Chloe muori, hyppäsi ylös, ja vei verhoa syrjään. »Todellakin! Siellähän on Liisu! Pistä vaatteet yles nopeasti, ukkoseni, ja mene avaamaan ovea!»

Ovi lensi auki. Tuomo sytytti talikynttilän, joka valaisi pakolaisen kauhistuneen katseen.

»Jumal'auta, aivanhan minä säikähdän sinua, Liisu. Oletko sairas, vai mikä sinun on?»

Silloin kertoi Liisu, tuo kaunis, herttainen orjatar, jota herra ja rouva olivat melkein lapsenaan rakastaneet, kuunnelleensa isäntäväkensä keskustelua ja siitä saaneensa tietää kamalia asioita. Hänen oma pieni Harry-poikansa, jota hän kiihkeästi rintaansa vasten puristi, oli — samoin kuin Tuomo setäkin myyty orjakauppias Haleyille.

»Myyty! Voi, hyvä Jumala, eihän se tunnu todelta!» valitteli Chloe parka. »Miksi herra Tuomon olisi myynyt, hänellehän on luvattu vapaus?»

»Mutta Haley on saanut isäntämme jollain tavalla valtaansa. ja Herramme on hänelle suuressa velassa. Jollei myytäisi teitä ja minun Harryni, menisi koko kartano kaikkine orjineen,» selitti Liisu.

»Että rouvakin sallii näin palkittavan minun rehellistä, hyvää Tuomoani!» päivitteli Chloe.

»Ei se hänen tahdostaan tapahdu», selitti Liisu. »Rouva itkee, että sydän on särkyä, ja herrakin sanoo olevansa suruissaan, mutta peruuttaminen on mahdoton, sillä kauppakirjat on allekirjoitetut. Senvuoksi kysyn teiltä: tuletteko mukaan, setä Tuomo?»

»En, en! Mene, Elisa, sinulla on oikeus! Luonnontontahan olisi, että jäisit. Mutta minä en voi lähteä, jos kerran sekä muu väki että tila tulisivat silloin myytäviksi. Olin kahdeksan vuotias, kun entinen rouvavainaja laski käsivarsiileni pienen poikansa, nykyisen isäntäni. »Rakasta häntä!» sanoi hän. Ja minä olen häntä rakastanut. Nytkö, ahdinkotilassa hänet jättäisin. Mieluummin annan henkeni hänen edestään».

Puhuessaan koetti Tuomo turhaan salata liikutustaan. Ja kääntyessään vuodetta kohti, jossa lasten villavat päät lepäsivät vieretysten, murtui hän kokonaan. Nojaten tuolin selkää vastaan peitti hän kasvot leveillä käsillään, ja suuret kyyneleet valuiivat sormien välistä lattialle.

»Niin», sanoi Elisa seisoen ovelsa. »Illalla tapasin mieheni enkä tiennyt, mitä oli tulossa. Hän aikoi paeta, sillä hänen isäntänsä on ollut julma. Kun tapaatte miesraukkani niin ilmoittakaa, että lastamme säilyttääkseni täytyi minun paeta. Koetan päästä Kanadaan. Sanokaa, että hän olisi niin hyvä kuin olla voi ja koettaisi yhtyä minun kanssani taivaan valtakunnassa».

Sitten seurasivat yksinkertaiset jäähyväistoivotukset ja siunaukset, ja — sulkién ihmettelevän, säikähtyneen lapsen syliinsä — hiipii Elisa äänetönnä pois.

Kylmettynyt maa rätisi hänen jalkainsa alla, ja hän vapisi tästä äänestä. Jokainen lehden liukahdus, jokainen varjon juova hänen tiellään ajoi veren hänen sydämeensä ja joudutti hänen askeleitaan. Hän ihmetteli itsekin voimaa, jonka näytti saaneen, sillä poikaa kantoi hän keveästi kuin höyhentä. Jokainen pelon puuska tuntui lisäävän sitä yliluonnollista voimaa, joka häntä ajoi, ja kalpeilta huulilta kumpuili yhtenäen esiin rukous taivaallisen ystävän puoleen: »Herra, auta, Herra, pelasta minut!»

Lapsi oli nukkunut. Pieni uninen pää lepäsi äidin olkapäällä, hennot käsivarret kietoutuivat äidin kaulaan.

Kartanon tilukset, puisto, metsäalue olivat jo aikoja sitten jätetyt, ja päiväenkoittaessa olivat pakolaiset monen penikulman päässä kodistaan.

Ohiovirran rannalla oli pieni kaupunki, jossa Elisa emäntänsä kanssa oli usein käynyt vierailemassa. Sinne suuntasi hän nyt askeleensa ja pääsikin pitkän päivän kuljettuaan illan hämärässä pieneen majataloon. Ystävällinen emäntä saattoi hänet rauhaisaan huoneeseen, jossa Harryn oli hyvä levätä. Itse asettui äiti akkunan ääreen katselemaan jäiden raivoisaa kulkua leveässä virrassa.

»Kuinka pääsen ylitse, kun jäät ovat särkynet?» kyseli pakolainen epätoivoissaan.

Tätä parhaillaan harkitessaan kuuli hän aivan akkunan alta tutun äänen. Siinähan ratsasti sama veitikka

sieltä kotoa. Hän oli pudottanut hatun päästään ja kirjui nyt hirveästi sitä kiinni tavoittaessaan.

»Takaa-ajajat!» arvasi Elisa ja vetäysi nopeasti syrjään. Pian saapuivatkin paikalle herra Haley sekä Samin toveri Andy. Heidän astuessaan yhdestä ovesta sisään katosi Elisa lapsineen toisesta ulos.

Nyt ei ollut arvelemisen aikaa. Epätoivon innolla kiiruhti pakolainen rantaan, tuskin ehtivät hänen jalkansa ottaa maahan, kun hän seisoj jo veden partaalla. Siinä oli jo Haleykin vallan hänen kintereillään.

Saaden sen voiman, minkä Jumala joskus epätoivoisille antaa, hyppäsi Elisa hurjasti parkaisten yli rantaveden irtonaiselle jääkappaleelle. Se oli toivoton hyppäys, mahdollon muille kuin hulluille ja epätoivoisille. Haley, Sam ja Andy huudahtivat huomaamattaan, nostaen kätensä ylös katselivat he tuota rohkeata tekoa.

Suuri, vihertävä jäälohkare, jolle pakolainen hyppäsi, rasahti ja liikahteli. Elisa ei viipynyt sillä silmänräpäystkään. Huutaen ja ponnistaen kaikki voimansa hyppeli hän jääkappaleelta toiselle, kompastui, hyppäsi, niljahti ja nousi pystyyn taasen. Kenkä lähti jalasta, sukat repeilivät rikki, veri leimasi joka askeleen. Mutta hän ei nähnyt mitään, ei tuntenut mitään, kunnes hämärästi kuten unessa näki Ohion puoleisen rannan ja tunsii erään miehen auttavan häntä joen törmää ylös.

Haley raivosi, Sam ja Andy, jotka olivat lähetetyt hänen saattajikseen, mutta rouvalle mieliksi ollakseen olivat koko päivän häntä harhaan johtaneet, riemuitsivat.

II.

Tullessaan Tuomoa noutamaan oli Haley hirveän pahalla tuulella. Hän oli maksanut Harrysta aika rahaa summan, ja nyt oli tavara tiessään. Crjakauppias ei yrittä-

nytkään kiukkuaan salata, vaan antoi kuljetettavansa mie-
lin määrin sitä kokea.

Jo Shelbyn kartanossa panetti hän Tuomon jalkarau-
toihin. Päästyään pajan kohdalle aikoi hän asettaa tälle
käsiraudatkin. Orjan tavattoman tyyneyden vuoksi hän
siitä tuumasta kuitenkin heti luopui.

Mikä tuotti Tuomo sedälle onnettomuudessa tämän
rauhan ja tyyneyden? — Se Jumala, johon hän uskoi.
Sitäpaitsi ilahdutti häntä emäntänsä luja lupaus heti rahat
kokoon saatuaan tulla häntä vapaaksi ostamaan.

Mitä enemmän matka kului, sen tyytyväisemmäksi
kävi Haleykin. Ajatellessaan Tuomon lujaa ruumiin raken-
netta ja hänen hyviä ominaisuuksiaan: hurskauttaan, lem-
peytään, uskollisuu taan ja kärsivällisyyttään, tunsu hänen
ahneutensa erinomaista tyydytystä.

Matkalla sai hän lukea Washingtonissa pidettävästä
orjahuutokaupasta, senvuoksi poikkesi hän sinne kauppo-
jen tekoon. Orjakauppias asettui ravintolaan, Tuomo
sijoitettiin vankilaan. Ja aivan oikein: Haleyn lauma
lisääntyi täällä kolmella.

Muutamien päivien päästä oli orjakauppias laumoi-
neen Ohiovirralla kulkevassa laivassa, johon hän tuon
tuostakin lisäsi orjiensa lukumäärää virran varrella sijait-
sevista varastopaikoista.

Alus oli uhkeimpia, mitä koskaan on kyntänyt tuon
mahtavan virran pintaa, ja ripeästi liukui se eteenpäin.
Taivas loisti kirkkaana, ja vapaan Amerikan tähtilippu
liehui mastossa. Peräkannella vilisi muodin mukaisesti
puettuja herroja ja naisia kävellen edestakaisin ja nauttien
ihanasta kesäpäivästä. Kaikkiällä laivassa näki eloa, intoa
ja nautintoa — kaikkiällä paitsi Haleyn orjalaumassa,
joka muun rahtitavaran kanssa oli sullottu alemmalle kan-
nelle. Istuessaan tiheässä ryhmässä matalaäänisesti kes-
kustellen eivät orjaparajat näyttäneet osaavan oikeata arvoa
antaa nauttimillensa eduille.

Mississipillä, tuolla mahtavalla asumattomien erämai-
den virralla, joka laineitansa vyöryttää aavistamattomien
kasvi- ja eläinmaailman ihmeiden välitse, saivat matkusta-
jat nähdä sorrettujen kyöneleitä, avuttomien valituksia,
onnettomien, taitamattomien sielujen huokauksia ja hätä-

huutoja tuntemattoman Jumalan puoleen — tuntemattoman, näkymättömän ja äänettömän, joka kuitenkin kerran on tuleva asunnostaan auttamaan kaikkia vaivaisia maan päällä.

Mailleen laskevan auringon viistoon menevät säteet väreilivät joen pinnalla, joka nyt oli paisunut laajaksi järveksi. Rannoilla huojuivat sokuriruo'ot, ja tummat, korkeat sypressit himmeän sammalen Ileskessä välkkyivät kultaisessa valaistuksessa, kun raskaassa lastissa oleva laiva riensi vakoansa eteenpäin.

Yläkannella, mahtavain plantaasheilta tuotujen pum-pulipaalein keskellä istui vaatimattomana Tuomo ystä-vämme. Herra Shelbyn orjastaan antama hyvä arvosana ja Tuomon oma tyytyväinen ja hiljainen olento ovat vähi-tellen herättäneet luottamusta sellaisessakin miehessä kuin Haley. Alussa vartioitsi tämä orjaa ankarasti päivin ja piti häntä kahleissa yöllä, mutta jonkun aikaa on Tuomo nauttinut jonkunlaista vapautta kunniasanansa nojalla ja saanut mielin määrin oleskella laivalla missä vaan on halunnut. Nyt istui hän piilopaikassaan lukien hitaasti:

»Älköön — teidän sydämenne — murheellinen — olko. — Minun — isäni huoneessa — on monta — asuin-sijaa. — Minä — menen — valmistamaan — teille — sijaa».

Kauvaa ei hän saanut kuitenkaan rauhassa lukea. Häntä lähestyi pieni, noin viiden tai kuuden vuoden ikäi-nen tyttö, koko laivaväen lemmikki. Hän oli nuoren, varakkaan ja ylhäisen miehen St. Claren lapsi New-Orle-anssista.

Tuo ihana keijuinen kullan keltaisine kiharoineen, syvine sinisilmineen, enkelimäisine olentoineen kulki lai-valla sopesta soppeen kuin päivänsäde tai keväinen tuu-lahdus tuottaen kaikkialle iloa jo pelkällä läsnäolollaan. Hän oli niitä joita ei helposti unohdeta.

Nostaessaan silmiään kirjasta kohtasi Tuomo setä pienokaisen ihmettelevän katseen. Silloin ryhtyi hän lasta puhuttelemaan, vetipä hän taskustaan omille lapsilleen valmistamiaan hauskoja pikku esineitä, ja niin oli ystävyys solmittu.

Kerran pysähtyi laiva puita ottamaan pienen sillan luo. Eeva nojautui isänsä kanssa laivan laitaa vasten

katsoen sillasta poistumista. Rattaat olivat pyörähtäneet vedessä muutaman kerran, kun pienokainen — laivan äkillisen liikahduksen vuoksi — menetti tasapainonsa ja putosi yli laidan veteen. Isä, joka säikähdyksestä oli miltei suunniltaan, aikoi juuri syöksyä syvyyteen, mutta saatiin kuitenkin pidätetyksi, sillä voimakkaammat käsi-varret olivat jo hukkuvaan auttamassa.

Tuomo, seisoen alakannella juuri Eevan kohdalla, näki tytön taistelevan aaltojen kanssa ja vajoavan. Siinä silmänräpäyksessä oli hän vedessä. Lujarintainen, vankkakätinen mies kun oli, ei hänen ollut vaikea pysyttäytyä pinnalla kunnes lapsi kohosi ylös, jolloin hän otti sen hoteisiinsa, ui laivan kylkeen, ja kurotti hänet yhdelle niistä monista, jotka sieltä käsiään ojensivat. Hetkisen perästä kantoi isä vettä valuvan, tainnuksissa olevan tyttärensä naisten salonkiin, jossa tajuton pian palautettiin henkiin.

Tämän tapahtuman jälkeen ei Evangeliinaa ja Tuomo setää eroittanut toisistaan kukaan, ja laivan lähestyessä New-Orleanssia täytyi isän ostaa Tuomo tyttärelle, sillä vähempään ei lapsi tyytynyt.

Tuomo sai nyt kauniin kodin ja hyvän olon. Nimellisesti oli hän kyllä hevosten hoitaja, mutta hänen varsinainen tehtävänsä oli pienokaisen kanssa seurusteleminen. Hänen täytyi esiintyä harjatussa, hienossa verkapuvussa, hieno kastorhattu päässä, kiillotetut saappaat jalassa, tanraton kaulus kaulassa, kalvoset käsissä, hyvänsävyinen hymy mustilla kasvoilla. Niin näytti hän kunnioitettavalta, kuin hänen rotuisensa entisaikainen Kartagon piispa.

Koti oli todellakin komea. Siellä sivelivät silmää hienot silkkiverhot, maalaukset, kynttiläkruunut, kuvapatsaat ja kultaukset, jotka kaikki vaikuttivat, että talo tuntui oikealta Aladdinin linnalta.

Kuinka herttaista oli sitäpaitsi oleskeleminen pikku neidin kanssa ihanassa puutarhassa nauttien hiljaisella ilolla lintujen laulusta, kukista, suikkulähteistä, tuoksusta, valoista ja kaikesta muusta suloudesta. Usein etsivät ystävykset siellä viileän lempipaikkansa, ottivat pyhän kirjan esiin, lukivat siitä virkistäviä, lohduttavia sanoja ja lauloivat ihania lauluja.

Näitä onnellisia päiviä ei kestänyt kauvaa. Synkkä viholainen, tauti hiiviskeli pienokaisen ympärillä. Se kiihotti poskien ruusut, teki ihon läpikuultavan värittömäksi, syvensi silmien kirkkauden ja riisti voimat. Lapsi ei jaksanut enä itse kävellä, Tuomo sedän täytyi häntä kantaa. Turhaan ponnistelivat taitavimmat lääkärit, tuoni teki tuloaan.

Se asia, josta Evankeliina viimepäivinään enin huolehti, oli orjien — erikoisesti Tuomo sedän — vapauttaminen: Tuon tuostakin otti hän asian isänsä kanssa puheeksi ja niin pantiinkin Tuomon vapauttamispuuha virallisesti alulle.

Pian keskeytyivät kuitenkin kaikki hankkeet ja hommat. Tuli kolkko vieras kuolema vieden mukanaan sekä vapaiden että orjien yhteisen lemmikin Evankeliinaan.

Isä vaipui suruunsa, hän oli tylsä kaikelle muulle. Äiti itki ja valitti, ettei yksikään muu murehtinut lasta yhtä syvästi kuin hän. Tuomon suru ei ollut niin lohuton, sillä hän tiesi, että taivaassa pian tavattaisiin.

Kun kuolema kiertää taloa, ei se tyydy aina yhteen uhriin. Niin kävi nytkin. Jonkun ajan kuluttua kannettiin herra St. Clare kotiin kuolettavasti haavoitettuna, hän oli joutunut tapaturman uhriksi.

Siihen loppui Tuomo sedän maallinen onni. Talon rouva muutti isänsä kotiin ja neekerit lähetettiin orjamarckinoille.

III.

Kauheata! Vaimo eroitettiin miehestään, sisar veljestään, äiti lapsestaan. Valkoihoiset luulottelivat saavansa pitää neekereitä kauppatavaranaan, syystä että näiden iho on tummempi kuin heidän omansa.

Enin kauhistutti Tuomoa Emmeline nimisen tytön eroittaminen äidistä. Äiti itki ja rukoi, että heidät myytäisiin yhdessä, mutta turhaan. Kovasydämissä ostajia eivät vaimo raukan ruikutukset hellyttäneet.

Emmeline, samoin kuin Tuomo ja kuusi muuta orjaa, joutui Simo Legreeelle, jolla oli pumpuliplantaashi Red Riverin varrella.

Kuinka vähän muistuttikaan Tuomon uusi isäntä herra St. Clarea. Legree oli lyhyt, harteava, jänterä mies. Hänen päänsä oli paliomaisen pyöreä, silmät suuret, vaaleanharmaat, silmäripset punertavat ja tuuheat, päivän paahtama tukka pysty ja karkea. Ruma leveä suu oli niin täynnä tupakkia, ettei kiinnikään pysynyt, vaan tämän tästäkin roiskautti leveän syljen ympärilleen. Kädet olivat tavattoman suuret, karvaiset, ahavoittuneet, pisamaiset ja sangen likaiset sormissa pitkät, mustat kynnet.

Tälle miehelle kuului nyt Tuomo, kuten muutkin orjat, sieluineen, ruumiineen. Ja rohkiasti tutki omistaja uutta tavaraansa. Hän tarkasteli heidän hampaitaan, koetti niskaa, tunnusteli käsivarsia, mittasi rintaa ja arvosteli työkykyä.

Kuinka Tuomoa inhoitti, kuinka odottikaan hän entistä emäntäänsä vapauttajakseen. Olihan hänelle kirjoitettu herra St. Claren kuolemasta, oli ilmoitettu, että Tuomo tulisi myytäväksi.

Mutta ostajaa ei kuulunut, ja liiallinen työ sekä julma kohtelu olivat jo orjaparan niin uuvuttaneet, ettei hän jaksanut enää edes raamattua lukea.

Kyllä Legree iloitsi Tuomon raamatusta vieraantumisesta, hän luuli näet orjan samalla hyljänneen uskonsa. Mutta se oli harhaluulo. Minkä enemmän Tuomoa työn ylenpalttisuudella rasitettiin, minkä julmemmin häntä jumalisuutensa vuoksi ruoskittiin, sitä hartaammin ikävöi näännytetty taivaallista vapauttajaa. Ja hän sääli noita onnetomia tovereitaan, jotka eivät Jumalaa tunteneet ja olivat senvuoksi ylellisesti rasitettuina paatuneet ynseiksi ja koviksi. Tuomo koetti lohduttaa heitä tuskissa ja auttaa töissä.

Mutta se ei ollut Legreen mieleen. Hänen orjiensa ei pitänyt saada ainoatakaan ilonpisaraa. Siksi vihasi

hän Tuomoa kuten konsanaan Jumalan vihamies hänen ystäväänsä. Siksi ruoskittiin Tuomoa, kunnes hän makasi henkitoreissaan talon varastohuoneessa.

Ennen taivaallisen vapauttajan tuloa saapui taloon maallinenkin vapauttaja, vaikka liian myöhään. Eräänä kauniina päivänä ratsasti nuori Yrjö herra, jota ilmoituskirjeen monikuukautinen viipyminen samoin kuin isän kuolema ja kotiasiajn järjestäminenkin olivat tähän asti viivytäneet, Legreen plantaashille tiedustellen Tuomoa. Isäntä johti hänet varastohuoneeseen.

Astuessaan kuolevan luo tunsi Yrjö päättävänsä pyörryttävän, sydäntänsä kivistävän.

»Onko tämä mahdollista?» sanoi hän maahan heittäytyen. »Tuomo setä! Onneton vanha ystäväni!»

Tässä äänessä oli jotakin niin liikuttavaa, että se herätti kuolevan horroksista.

»Tulitte minua ostamaan, Yrjö herra, mutta se on myöhäistä. Herra on ostanut minut ja ottaa orjan pian kotiinsa — ja minä ikävöin täältä pois, sillä taivas on parempi kuin maa».

Tämän jälkeen Tuomo väsyi eikä jaksanut enää puhua. Yrjö istui hänen vieressään viime hengenvetoon asti. Sitten otti hän ruumiin mukaansa ja hautasi sen ihanalle kummulle.

Turhaan odotti Chloe täti, turhaan vartosivat pienokaiset. Isä ei milloinkaan palannut.

Nuori Yrjö herra tuli alakuloisena ja yksinään. Heti ensi työkseen otti hän kaikkien alaistensa orjien vapauttamisen.

